

ŠEDESÁTINY

PROF. PhDr. STANISLAVA KRATOCHVÍLA, CSc.

Stanislav Kratochvíl se narodil 25. srpna 1932 v Brně. Vystudoval psychologii na brněnské univerzitě a od r. 1957 pracuje jako klinický psycholog v psychiatrické léčebně v Kroměříži.

Našeho jubilanta charakterizují nejméně čtyři oblasti aktivity: (1) vědecké a popularizační činnosti; (2) pedagogické působení; (3) léčebně — preventivní péče; (4) organizátorské činnosti.

1. Ve vědecké práci věnoval S. Kratochvíl velkou pozornost hypnóze a k tomuto tématu publikoval řadu studií a tři velmi fundované monografie. Cenným přínosem jeho první monografie (Podstata hypnózy a spánek, 1972) bylo ověření existence bdělé hypnózy i specifických technik jejího navození. Tato knížka vyšla v době, kdy u nás jednoznačně převládal pavlovský výklad hypnotických jevů; Kratochvíl se s ním „vyrovnal“ poznámkou, že „u nás jej věrně tlumočil Horvai“ a po citaci Slobodjanika a Platonova polemizuje o této „velmi nešťastné formulaci“ (s. 44 — 46). Tato monografie, ale i studie o experimentální (1986) a klinické hypnóze (1991), jsou zdrojem téměř encyklopedického shrnutí poznatků o hypnóze, odpovídající současnému stavu poznání. Přispěla k tomu i skutečnost, že v letech 1969 — 70 pracoval jako výzkumný pracovník na Stanfordské a Pennsylvánské univerzitě.

Druhou doménou dlouhodobého badatelského zájmu vysoce sociabilního S. Kratochvíla je skupinová psychoterapie. Do dvou dílů své Skupinové psychoterapie neuróz shromáždil základní poznatky o skupinové psychoterapii s řadou vlastních, metodicky průkazných výzkumů a pozorování ze skupinového dění na otevřeném neurotickém oddělení. Velkou pozornost přitom věnuje ověření účinnosti skupinové psychoterapie, osobnosti psychoterapeuta, základním ukazatelům skupinové dynamiky i konkrétním skupinovým psychoterapeutickým technikám.

Terapie funkčních sexuálních poruch (2. vyd. 1987) představuje shrnutí patnáctiletých terapeutických i výzkumných zkušeností v této oblasti. Doc. Kratochvíl modifikoval a jako první u nás zavedl sexuální psychoterapii manželských dvojic podle behaviorální techniky Mastersona a Johnsonové. Šlo v té době (začátek sedmdesátých let) o zcela originální terapeutický postup poprvé uplatněný v Československu, ale zřejmě i v celé oblasti tehdejších socialistických států. Na základní myšlenky skupinové psychoterapie a sexuální psychologie pak logicky navazuje monografie o matřimoniální problematice (Manželská terapie, 1985).

Poslední oblastí badatelského zájmu S. Kratochvíla je systém terapeutické komunity. Jí je také věnována první a k této tématice doposud v ČSFR jediná monografie autora (Terapeutická komunita, 1979).

Dosavadní vědecká a odborná produktivita S. Kratochvíla je obdivuhodná. Sestává ze 150 prací a studií, z toho 10 monografií (5 z nich bylo publikováno v překladech i v zahraničí). K tomu je třeba připočítat 180 recenzí na různá díla převážně zahraniční proveniencí. 30 studií

je publikováno v cizích jazycích, a to i ve spolupráci s odborníky jiných zemí.

Kratochvílovy vědecké práce se vyznačují logickou utříděností tématu, jasným a srozumitelným stylem. Literární nadání a dlouhodobé odborné zkušenosti mu umožnily s úspěchem publikovat i populárně vědecké práce, které se setkávají se stejným zájmem a ohlasem veřejnosti jako jeho díla odborná (Jak žít s neurózou, 1988, Sexuální potíže a problémy, 1991). Je v nich cítit pero autora nabitého poznáním a zkušenostmi.

2. Prof. Kratochvíl patří mezi odborníky, pro něž je naprostou samozřejmostí výzkumné výsledky prakticky uplatňovat a také předávat studentům. Proto záhy po promoci zahájil spolupráci s brněnskou katedrou psychologie, na níž 14 let působil jako odborný asistent na poloviční úvazek. V roce 1975 se habilitoval na Komenského univerzitě v Bratislavě, ale ustanoven do funkce docenta na brněnské univerzitě již nebyl; tamní normalizační vedení fakulty a katedry mu nebylo jako nestránkoví nakloněno a záhy dokonce zrušilo z politických důvodů i jeho pracovní poměr. Ke cti kateder psychologie i vedení filozofické fakulty v Olomouci a Bratislavě budiž řečeno, že pochopily, jakým je Kratochvíl erudovaným odborníkem, a umožnily jeho habilitaci (v Bratislavě) a pak pedagogické působení v Olomouci od r. 1978 alespoň jako externího učitele. Po rehabilitaci v r. 1990 zůstal Kratochvíl Palackého univerzitě věren. Byl zde v r. 1990 ustanoven do funkce docenta a v r. 1991 byl jmenován i ustanoven profesorem klinické psychologie. Pracuje zde na poloviční úvazek, svou klinickou základnu má nadále v Kroměříži.

Prof. Kratochvíl je zkušeným, obětavým a také oblíbeným pedagogem; výuku vždy aktualizuje praktickými demonstracemi. Pořídí se už léta vydatně i na postgraduálním studiu psychologů a lékařů. Velmi populární jsou zejména jím organizované celostátní kurzy hypnózy v kroměřížské psychiatrické léčebně nebo experienciální výcvik ve skupinových technikách na otevřeném neurotickém oddělení téže léčebny. V tomto smyslu se dá konstatovat, že Kratochvíl založil kroměřížskou klinicko-psychologickou školu, která má ohlas nejen u nás, ale i u odborníků v jiných zemích.

S. Kratochvíl je vyhledávaným autorem učebních textů. Velmi užitečnou studijní pomůckou se stala jeho Psychoterapie, která v roce 1987 vyšla již ve třetím, přepracovaném vydání, ačkoli si mezitím spolu s O. Kondášem a E. Syřišťovou připravil i vhodnou „konkurenci“ učebnicí „Psychoterapie a reedukace“, jejíž druhé vydání vyšlo přímo symbolicky v listopadových dnech 1989.

3. V oblasti léčebně preventivní péče se podařilo Kratochvílovi významně podpořit pronikání psychologů do terapeutických oblastí a posunout nás v tomto ohledu blíže světu. V r. 1971 vybudoval a od té doby řídí s týmem spolupracovníků systém terapeutické komunity pro neurózy s intenzivním skupinově terapeutickým programem. Kromě toho jako vedoucí psycholog metodicky řídí práci dvanácti psychologů léčebny. Jeho úsilí v této oblasti činnosti vyústilo v organizaci Regionální evropské konference o psychoterapii (20. — 24. 5. 1991 v Kroměříži).

4. Prof. Kratochvíl působí již téměř třicet let v řadě čs. i mezinárodních psychoterapeutických společností. U nás vykonal velkou organizátorskou práci v psychoterapeutické sekci a v sekci pro hypnózu České psychiatrické společnosti. Má intenzivní kontakty se zahraničními kolegy, je členem Mezinárodní společnosti pro hypnózu a čestným členem

Americké společnosti pro klinickou hypnózu, je čestným členem Polské psychiatrické společnosti a Slovenské psychoterapeutické společnosti. Často je zván k aktivní účasti na mezinárodní kongresy a sympozia. V zahraničí budí pozornost kromě svého širokého odborného rozhledu i perfektní znalostí tří světových jazyků (angličtina, němčina, ruština) a je schopen plynulého překladu z jednoho cizího jazyka do druhého.

Pro celoživotní dílo S. Kratochvíla je charakteristické, že kterákoli jeho práce může být uveřejněna znovu bez oprav nebo doplňků ideologické povahy, protože Kratochvílova poplatnost ideologii minulého režimu byla nulová.

Za strohým, skicovitým výčtem Kratochvílových zásluh v oblasti klinické psychologie se však přece jen poněkud ztrácí jubilatova až hekticky dynamická osobnost se svou obdivuhodnou všestranností, mimořádnou houževnatostí a cílevědomostí a odzbrojující kooperativností. Avšak zabývat se jí podrobněji, to už by byl námět pro rozsáhlou studii, která by čerpala ze vzpomínek přátel a známých a snad i z řady anekdot, jež o St. Kratochvílovi — jak se na výjimečnou osobnost sluší — mezi členy psychologické obce kolují.

Milý Stando! Přeji Ti jménem Tvých olomouckých přátel, ale nepochybně i celé čs. psychologické veřejnosti, v dalším deceniu Tvého plodného života pevné zdraví i dostatek Tvé typické a nakažlivé „kratochvílovské“ chuti k životu i k poznávání.

Ad multos annos!

P. Mohapl